

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Remiss av betänkandet En strategisk agenda för internationalisering (SOU 2018:3)

Sammanfattning

STINT, Stiftelsen för internationalisering av forskning och högre utbildning, har tagit del av betänkandet *En strategisk agenda för internationalisering*.

Världen förändras snabbt och tillväxtländer satsar på att bli kunskapsekonomier. Den svenska högre utbildningen kommer inte bli opåverkad av detta. Det är därför bra att regeringen har tagit ett långsiktigt förhållningssätt till högre utbildning och forskning i en global kontext, eftersom området är centralt för Sveriges framtida konkurrenskraft.

Betänkandet föreslår nya mål och en ny nationell strategi för internationalisering. Det är dock mycket viktigt att lärosätena ska vara fria att skapa sina egna internationaliseringsstrategier för att den svenska högre utbildningen skall kunna vara högkvalitativ, tillgänglig, inkluderande, och naturligtvis berikande för individen och samhället.

För att vara attraktiva internationellt måste svenska lärosäten kunna samarbeta och konkurrera med lärosäten i andra länder. Idag finns det som exempel, regleringar som hindrar lärosäten i Sverige från att delta i vissa typer av samarbeten, även inom Europa, och det är olyckligt att utländska doktorander i Sverige pga. otidsenliga regelverk lämnar Sverige för att forska i länder som ger dem bättre förutsättningar. Att utredningen omfattar den här typen av systemfrågor är positivt så att aktörer inte jobbar emot varandra.

STINTs synpunkter på betänkandet

Betänkandet är ett bra initiativ, men vi anser att det behövs ett bredare förhållningssätt till det svenska kunskapssystemet i ett internationellt perspektiv, speciellt nu när världen förändras snabbt och nya spelregler tillkommer på en alltmer global och platt spelplan. Direktiven till utredningen anser vi var för snäva och begränsade därmed ett bredare och mer ambitiöst perspektiv.



Med fler medelinkomstländer som vill förädla sin ekonomi och en växande global medelklass är behovet av utbildning större än någonsin. Tidigare utvecklingsländer vill nu betala för utbildning och söker leverantörer av utbildning i mycket stor skala. Här finns stora möjligheter för Sverige, svenska lärosäten och svenskt näringsliv. En strategi för hur Sverige ska kunna dra nytta av den internationella utbildningsmarknaden saknas fortfarande.

Det svenska kunskapssystemet behöver förbereda sig för de globala förändringar som är på gång vad gäller kunskapsproduktion och konkurrensen om kunskapsresurser¹.

Det är viktigt att svenska universitet och högskolor finns med i de satsningar som flera länder gör när de bygger upp högre utbildning och forskning. På så sätt kan svenska lärosäten vara med och påverka utvecklingen i dessa länder och genom vetenskapsdiplomati främja svenska värderingar, som tolerans, öppenhet och etiska frågor. Detta samtidigt som Sverige får tillgång till nya marknader och kunskaper som innebär att vi kan uppgradera vårt kunskapssystem och därmed behålla vår konkurrenskraft. Vi har noterat att betänkandet tar med dessa aspekter.

Finansieringen till svensk högre utbildning kommer sannolikt inte ökas drastiskt under kommande år. För att kunna expandera forsknings- och utbildningsverksamhet behövs därför finansiering från källor utanför Sverige. Svenska företag investerar idag i projekt på utländska universitet och våra lärosäten måste också vara attraktiva för utländska investeringar. Vi saknar detta i betänkandet.

Omvärldsanalys är ett viktigt verktyg för att kontinuerligt förbättra det svenska kunskapssystemet och säkerställa dess kvalitet och konkurrenskraft. Det är lovande att betänkandet tar upp detta viktiga verktyg. Omvärldsbevakning och omvärldsanalys inom högre utbildning och vetenskap bör också få ökade resurser och större betydelse för det svenska kunskapssystemet, så att regeringen, relevanta myndigheter och inte minst lärosätena får större nätverk och ökad kunskap om den snabba utvecklingen som sker inom högre utbildning och forskning. Inte minst i de länder som visar högst tillväxt inom vetenskaplig produktion. Dessa länder är ofta komplicerade med begränsad öppenhet. Närvaro i dessa länder är viktigt för omvärldsbevakning och nätverkande.

Det är bra att regeringen med detta betänkande ser över de begränsningar som finns i systemet men det är också viktigt att de svenska lärosätena har tillgång till omvärldsanalys för att ha ordentligt med underlag och analys för att kunna skapa strategier som är rätt för dem.

Om svenska universitet och högskolor är för försiktiga, inåtriktade, provinsiella och inte lyckas utveckla sina internationella förbindelser kommer det att drabba Sveriges framtid. Vi vill understryka behovet och vikten av att svenska lärosäten också ser internationalisering ur ett internationellt perspektiv.

¹ År 2030 kommer exempelvis hälften av alla 25-34 åringar med universitetsutbildning att finnas i Kina och Indien. Det innebär mer än 3 gånger så många som 2013 och därmed nya förutsättningar. Kina har dessutom sedan 2004 fått med 37 universitet bland de 500 bästa i världen, medan USA har förlorat 35.



Kommentarer till betänkandet

3.1.2 Integrerad internationalisering:

STINT är positiva till att integrerad internationalisering betonas och på det sättet det motiveras i betänkandet.

3.2.2 Vetenskapsdiplomati:

STINT är positiva till att vetenskapsdiplomati betonas. Det kan behövas ses över hur vetenskapsdiplomati kan användas strategiskt för Sverige.

3.2.2 Utvecklingspolitiska motiv:

STINT är positiva till att betänkandet lyfter fram att samarbete med universitet i tillväxtländer inom vetenskap kan leda till förnyelse av det svenska kunskaps- och innovationssystemet, genom inflöde av nya metoder och teknologier. Till det vill vi även tillägga hur dessa samarbeten kan öppna dörrar till nya marknader.

3.2.3 Ekonomiska motiv:

Det omnämns till viss del i betänkandet att flera stora tillväxtländer med behov av tertiär massutbildning, men med få universitet, investerar stora belopp i högre utbildning, tex genom stipendier för studier utomlands, såväl som att inbjuda utländska aktörer att erbjuda utbildning på plats i dessa länder. I dessa fall finns möjlighet för Sverige att främja svenska värderingar och exportera högre utbildning².

Betänkandet berör inte utländsk forskningsfinansiering som ett ekonomiskt motiv. Vår erfarenhet är att internationalisering i flera fall drivs av att få tillgång till forskningsfinansiering från andra länder. Forskningsfinansiering i Sverige är begränsad. Forskningsarbeten och gemensamma center utomlands ger möjlighet till att söka utländska forskningsmedel.

3.2.2 Arbetsmarknad och kompetensförsörjning:

Vi saknar i betänkandet att globaliseringen också medfört att vi har utländska företag som bedriver forskning och utveckling i Sverige och genom det skapar arbetstillfällen.

6.2.3 Mål:

Det är bra att meritvärdet av internationalisering betonas. Mobilitet generellt bör öka, även inom landet. Det är akademiskt hälsosamt att byta akademisk miljö efter disputation och en

² Möjligheterna kring export av högre utbildning med fysisk närvaro och koppling till IT för lärande kan kopplas till exportstrategin.



självklarhet vid många ledande universitet utomlands.

Det är positivt att övergång från utvecklingssamarbeten till fortsatta samarbeten omnämns i betänkandet för att förnya vårt kunskapssystem och näringsliv.

Det skulle vara positivt för Sverige om samarbete mellan svenska lärosäten och näringsliv kunde underlättas i internationella samarbeten.

Betänkandet tar upp frivillig certifiering av internationaliseringen vid lärosäten. Ett alternativ är att använda STINT Internationalisation Index, som STINT årligen presenterar sedan 2016. Indexet omfattar 6 parametrar; grad av internationalisering avseende: studenter, doktorander, forskare, publikationer, kurser och ledningen. Indexet kan användas av lärosäten för att identifiera förbättringsområden inom internationalisering.

7.1.3 Utlandsetablering:

Det är bra att betänkandet tar upp utlandsetablering. Regleringar som hindrar lärosätena från att vara verksamma utomlands behöver ses över. Det bör vara upp till respektive lärosäte att besluta om eventuella utlandsetableringar. Vi vill samtidigt betona att det behövs ordentlig analys för att bedöma risker och fördelar i samband med utlandsetableringar.

7.1.4 En etisk kompass rekommenderas:

Vi anser det vara mycket lovvärt att betänkandet lyfter fram etikfrågor i internationella akademiska samarbeten, utbildningssamarbeten såväl som forskningssamarbeten, men även begränsningar i fråga om forskningens frihet i auktoritära stater. Vi vill i sammanhanget betona att den enskilde individen (forskaren, läraren, studenten), såväl som lärosätet har ett ansvar och behöver kunskap om detta. På lärosätetsnivå behövs rutiner. Samtidigt är det viktigt att tänka på rollen av vetenskapsdiplomati, speciellt i samarbete med auktoritära stater.

7.2 Attraktionskraft:

Det räcker inte med marknadsföring. De faktorer som kan göra svenska lärosäten mindre attraktiva för utländska studenter och anställda måste ses över. Det är positivt att betänkandet tar upp arbetsmarknaden samt regler och handläggningstider för visum och uppehållstillstånd. Mer behöver dock adresseras på en systemnivå för ökad attraktivitet, tex. internrekrytering på lärosäten och bedömning av utländska betyg, kompetenser och erfarenhet.

7.6.4 Omvärldsbevakning och omvärldsanalys:

Sverige har en mycket begränsad verksamhet avseende omvärldsbevakning/analys av högre utbildning och vetenskap. Länder av liknande storlek och ekonomi, tex. Danmark och Schweiz bedriver större omvärldsbevakning och omvärldsanalys inom högre utbildning, vetenskap och innovation. Vi ser detta som mycket viktigt i fråga om att förse svenska aktörer inom



kunskapssystemet, inte minst lärosätena, med kunskapsunderlag och nätverk för deras strategiarbete. Vår uppfattning är att kunskapsunderlag och analys är nödvändigt för strategiarbete. Svensk omvärldsbevakning av högre utbildning och vetenskap har under de senaste 10 åren legat under olika myndigheter; ITPS, Tillväxtanalys, och för närvarande tillhör verksamheten Näringsdepartementet. För att förse svenska lärosäten med bättre kunskapsunderlag och nätverk har STINT sedan våren 2018 en medarbetare som arbetar med omvärldsbevakning i Shanghai, Kina. En intermediär som STINT kan ha speciella fördelar och förutsättningar för omvärldsbevakning genom att inte vara en myndighet, men samverka nära med ambassad och generalkonsulat på plats.

8.3.3 Samordningsfunktion för forsknings- och innovationssamarbeten:

Vi anser att det kan vara bra att samordna större strategiska satsningar, men det är också viktigt att sådana satsningar verkligen har prioriterade fokusområden/länder så de inte urvattnas om flera aktörer samverkar utan tydliga direktiv.

9.1 Mobilitet till Sverige:

En särskild utmaning är processer för antagning och rekrytering, dvs. hur hanteras talanger som inte har studerat vid svenska universitet eller skolor? Svenska lärosäten måste bli bättre på att anta talangfulla studenter som inte har svenska betyg eller högskoleprov, dvs. de måste överlag bli bättre på att bedöma kompetens i en internationell och snabbt föränderlig värld. För närvarande förefaller processerna stelbenta och i värsta fall godtyckliga och för standardiserade, exempelvis när man skall räkna om betyg från utländska universitet eller gymnasium till svenska meritpoäng eller värdera kompetenser som har förvärvats inom och utanför akademien. Att man inte kan antas på preliminära betyg till kandidatprogram skadar svenska lärosätens attraktivitet.

I den slutliga handläggningen har även STINTs ordförande deltagit.

För STINT, Stiftelsen för internationalisering
av högre utbildning och forskning

Andreas Göthenberg
Verkställande direktör